

KÉSEI IDŐ

(ELISABETH LANGGÄSSER)

Elisabeth Langgässer 1899-ben született a rajnai Pfalz-beli Alzeyben. 1929-ben kezdett el hivatásszerűen irodalommal foglalkozni. A náciizmus alatt szilenciumban volt és csupán ennek bukása után jelentek meg ismét írásai. A hitlerizmus leverése után sokat alkotott versben, prózában egyaránt. Két nagy regénye: »A feltörhetetlen pecsét« és a »Márk-i argonauta út.« 1951-ben halt meg.

Líráját hallatlan formakészség jellemzi. Sorai muzsikálnak, gördülnek, rímei csengenek, mint valami különös, soha nem hallott patak csobogása. Ezek mögött a remekül gördülő sorok mögött tartalmilag súlyos mondanivaló rejlik. De éppen a formai tökély az, amely felkelti az érdeklődést, tanulmányozásra, elmélyülésre készlet. Ez a studium pedig szinte a rejtvényfejtés izgalmaival jár.

De lássuk, mit mond Ő maga... A katolikus természeti líra teljességgel hiányzik... A keresztény természetszemlélet homlokegyenest ellenkezik a pogány felfogással. A pogány és a hitetlen elképzelés szerint ugyanis a természet önmagából megújuló örök erő; öntevékeny létező, szubsztancia, mely a születés és pusztulás, keletkezés és elmúlás állandó körforgásában ható, maradandó egész. Ezzel szemben a keresztényi felfogás szerint az önismétlő természet, az önmagában ható és hatásaiban megnyilvánuló világegyetem, kozmosz Isten nélkül hijjával van minden transzcendentális fénynek, belső tartalomnak. Az emberi bűnbeesés a természetet is magával rántotta. Hasonlatos a természet — ebben az értelemben — egy önmagába visszatérő körpályához, mely önerejéből meg nem változhat. Így látta Szent Pál is a Megváltás után vágyódó természetet. Ez azonban távol áll az antik ember, vagy akár Goethe szemléletétől.

Az antik és nem keresztényi költészet ugyanis az intellektus által sugalmazott képekre szorítkozott. A keresztényi lírának viszont nem lehet más témája, mint a Szentírás. Számára csupán egy történelmi esemény bír jelentőséggel: Krisztus kereszthalála...:

Bíráói gyakran kárhoztatták merészségéért, hogy túl messzire terjeszti ki élményhatárait. Am Langgässer erre is megfelel... Csupán a hitetlen fél az agy által beláthatatlan távlatoktól, nehogy útvesztőbe keveredjék; a hívó lelki élmények után ítél, intellektuális meg gondolások el nem téríthetik és éppen ezért többet merészel...:

Ez a keresztény természetszemlélet vonul végig Langgässer líráján. Az itt között öt költeménye közül kettő (»Vigas«, »Demeter-himnusz«) 1935-ből, tehát a költő kezdő éveiből való, míg a másik négy a hitlerizmus bukása után keletkezett. Ez a tágas időbeli spácium tematikáján is meglátszik. Az első két költemény még tapogatózó, utat kereső. A megváltás után sóvárgó természet problémája még csak csírájában lelhető meg. Például a »Demeter-himnusz« természeti képe még csak allegória. Ez azután évekkal később a »Felhős téli táj«-ban válik égető kérdéssé. A felelet pedig ott lappang a »Kései idő« sorai között.

De mi is az a lehetőség, az az egyedüli megoldás, amely ott rejlik e költemény talán kissé nehezen követhető soraiban? Mi válthatná meg a sóváran vágyódó természetet, mely a bűnbeesés következtében elvesztette édeni, szízi állapotát? Az ember, a keresztény, a katolikus lelkiültő ember. Mégpedig az által, hogy megfosztja pogány elemeitől; anyagi,

energetikai mindenhatóságától; az által, hogy nem lát benne mást, mint Isten művét, a teremtés nagy egészének egy részletét!

Kései az idő, a gyümölcs beérett, megteltek a csűrök, a könyvtárak és a múzeumok polcai. Rengeteg anyagi és szellemi kincset halmoztunk fel, kötetekre való tudományt gyűjtöttünk, ám mindezekből csak egy a valós érték; Ulfilász bibliája, a Szentírás! A történelem napjai aranyos öszt hoztak az emberiségre, duzzadnak a gyümölcsök, elérkezett a szüret ideje. Rajtunk múlik, hogy zamatos borrá érleljük-e dús fürtök levét, vagy pedig fanyar ecetté savanyítjuk...*

Bittner Lajos

ELISABETH LANGGÄSSER VERSEIBŐL

VIGASZ

*Minden orca elmúlóban
Kítáru! a névtelenbe
S ha dőlt oszlop földre rogygan,
Annyit nyom csak a pokolban,
Mint a rózsza rezge selyme.*

*Rózsza, szekfű: annyit tesznek,
Mint a rózsza-, szekfű-álmok —
Sebük csillog, míg nedveznek,
De még fájóbban véreznek
Ott a kinzott óriások,*

*Istenek új törvényterhe
Int a köves kriptaurben.
Ott kell várni gyommal fedve,
Míg a poszméhek mézelve
Zümmögnek a kakukfűben.*

*Láncraverve, törbecsalva
Az ugrásig, utolsóig,
Akkor, mint a hüvely babja,
Peregnek s a virág habja
Csillagokkal beporzódik.*

DEMETER-HIMNUSZ

*Mily nagy a Termő hatalma,
Az égen s a földön magot hajt!
Hogy nyüzsög minden,
Gondolod, hogy majd
Megáll a csillagok malma?*

*Halkabban dongnak a méhek
S nem lesznek majd mézelő
rónák?
Bölcsébbé tesznek
A röpke órák,
Mert javuk számunkra érett?*

*Vagy, hogy a rokkán a Nornák
Eivesznek a vastag fonálból
És Demeternek
Bő szarujából
A jót csak gyér cseppek ontják?*

*Hallgasd a szelet a szirten,
Más kulcsát ne keresd kutatva,
A vágyak csúcsát
Majd lekopatja
És mindig ugyanúgy zizzen.*

»JOANNES EST NOMEN EIUS«

*Szállt a komor pernye,
Füstje még gomoly
Vissza-vissza lengve,
Kelt örömsikoly —*

*Miként hamvas szárnyak
Röple, fénybe halt,
Szférák közé szárnyalt,
Mint a fecskefark.*

* E. L. a legnehezebb érthető mai költők közé tartozik. A német katolikus irodalomban elfoglalt helye és Bittner L. fordítása, mely a szinte lehetetlen feladatot bravúrosan oldja meg, indokolja a V.-ban való ismertetését.